

matičnem panju. Zdaj lahko čakamo le še na dobro pašo.

Z zaostalo (šibko) družino pa naredim »dvomatično družino«. V plodišču poiščem sat z matico in jo premeštam na sredino tretje etaže. Dodam še dva z medom dobro založena sata, preostanek pa napolnim s praznimi sati iz spodnjih etaž. Nezaležene sate iz spodnjih etaž zložim na stojalo; tako naredim prostor za novo rezervno družino, ki jo namestim v spodnjo etažo. Pred tem panj, iz katerega sem vzel družinico, zadelam z belim papirjem. Čebele na drugih zaleženih satih na hitro ometem pred panj ali na mrežo pred čebelnjak in jih namestim v srednjo etažo. K vstavljeni družini dodam še sat z medom in satnikom z novo satnico. Druge dobre sate shranim, slabe pa izločim. Tedaj v srednjo etažo vstavim gradilni sat, in to levo ali desno kot zadnji sat. Družino znova dobro odenem. Po navadi se v tako narejeni dvomatični družini ne pojavlja rojilno razpoloženje. Ko začnejo obe matici pridno zalegati, ta družina kmalu dohiti preostale močne družine. Ni se še zgodilo, da bi tako narejena dvomatična družina rojila. Seveda pa je mogoče tudi to, zato jo je treba občasno pogledati in ustrezno ukrepati. Ko se pojavi dobra paša, čebele zgornji matici z medicino preprečijo zaleganje, tako da nima več kje zalegati. Matice pa tudi ne iščem, ker je že izpolnila svojo nalogo.

Za zanesljivo preprečitev rojenja v kritičnem obdobju namestim na naletno letev na žrelu panja matico rešetko. Praksa je pokazala, da je to, kar sem preizkusil doslej, najboljšo. Če po naključju spregledam maticenke (včasih so skriti v satu) in družina izroji, maticna rešetka zadrži matico, čebele pa se pač odpravijo na izlet. Že po kratkem času se znova vrnejo v panj. Lahko se tudi usedejo, a ne za dolgo. Proti večeru, ko ni več nevarnosti za roj, izpustim trote. Čebele se same odločijo, katero matico bodo zadržale. Kot ugotavljam, zaradi tega še nobena družina ni ostala brez matice. Tudi če se odločijo za novo matico, se ta spraši kmalu po rojilnem obdobju.

Med preprečevanjem rojenja z lovilec rojev se mi je velikokrat zgodilo, da je družina ostala brez matice. Navadno so ob začetku paše vse družine enako močne. Če je letina slaba, je donos v trietažnem panju približno tolikšen kot pri dobri paši v običajnem AŽ-panju, če pa je letina dobra, je donos v trietažnem panju dva- do trikrat večji kot v običajnem AŽ-panju. V vseh teh letih čebelarjenja se mi je zgodilo, da sta mi dva panja dala po 100 kg medu. Čebelarjenja brez trietažnih panjev si zdaj ne morem več niti zamisliti. Prepričan pa sem, da je v njih mogoče čebelariti tudi na drugačen način, saj po mojem še niso izrabljene vse možnosti, ki jih ponujajo.

MARJAN DEBELAK,
predsednik komisije za tehnologijo
in vodja sekcije za tehnologijo
AŽ-panjskega sistema

MOŽNOST ZA AŽ-MAKSI: PREMOSITVENI VLOŽEK S SATIČEM

Za povezavo dveh ali več AŽ-panjev v enoten panj večje prostornine so v sistemu AŽ-MAKSI potrebne panjske odprtine – »vehe«. Vehe izrežemo v strop spodnjega panja in na istem mestu v podnico gornjega panja. Lahko pa tudi samo izvrtamo luknje (s premerom približno 20 mm) skozi podnico in strop AŽ-panja. (Glej Slovenski čebelar, 1997/št. 11, in 2001/št. 3).

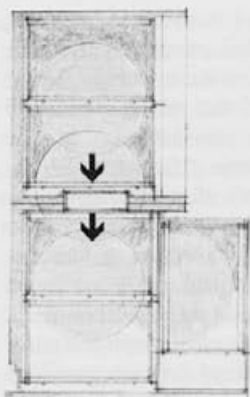
Med dolgotrajno preizkusno dobo sem videl, da tudi razmeroma velika razdalja med voščeno zgradbo (satovjem) v posameznih oddelkih panja čebelar ne povzroča težav, ampak te lahko povzroči čebelar z neustreznim načinom čebelarjenja. Čebele si znajo pomagati, med drugim tudi z voščnimi prizidki in s propoliziranjem vseh notranjih površin svojega bivališča.

Če pa bi čebelarji vendarle želeli občutno zmanjšati prekinitev voščene zgradbe med dvema pridruženima AŽ-panjema, je pri roki preprosta rešitev v obliki satic, izpolnjenega z iz-

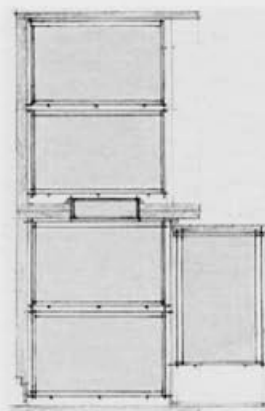
delanim čebelnim satjem, ki ga vstavimo v nekoliko prirejen premostitveni vložek za izrezane panjske vehe.

Na ta način poskrbimo za še privlačnejši prehod čebel in matice iz enega panja v drugega tudi v nekoliko manj ugodnih ali posebnih razmerah. Take razmere se na primer pojavijo, če želimo celo leto čebelariti po sistemu AŽ-MAKSI v AŽ-DVOJČKU, torej v štirietažnem (AŽ) panju, brez maticne rešetke na bolj ali manj samodejen način. Pozimi in spomladi je gnezdo z zalego v gornjem dvoetažnem panju, nato pa ga na novo nabrane medene zaloge potiskajo navzdol v spodnji panj. Žrelo panja je samo spodaj.

Vsekakor je iz vsakodnevnih izkušenj s čebelami v naših panjih jasno razvidno, da imajo pri pomikanju matice v panju odločilno vlogo zadostna gostota čebel na mestu, kjer naj bi se gibala matica, toplota in privlačnost za zaleganje (navzočnost zalege, za zaleganje pri-

Primer velikoprostorninske rabe AŽ panjev. Presledke med sati (med čebelno voskovno gradnjo s celicami, satnimi in drugimi letvicami) čebele na začetku zasilno premoščajo z »razkoraki« (majhni, do 10 mm razponi) ali verigami čebel pri večjih razponih. Trajnejše si uredijo prebajanje z voščenimi prizidki.

Premostitveni satič (kot satni prizidek) vstavimo v lamelni premostitveni vložek, ki je v izrezani odprtini med dvema panjema. Olajša prebajanje matice in premikanje krogle zalegalnega gnezda v AŽ MAKSI panjski kombinaciji brez matičnih rešetk. Na primer iz »pomladne« lege zgoraj, v »poletno« lego spodaj.

Risbi: M. Debelak

pravljenih celic), precej manjšo pa ima »ne-voskovna razdalja« do satov med dvema sosednjima panjskima oddelkom. Zgodaj spomladi se čebele res težje odločijo širiti zalegalno območje na sate v drug panjski oddelk in naslednje, saj med njimi ni matične rešetke, posebej v hladnejših panjih in pri manj močnih družinah. Ko se aprila ali najpozneje maja otopli in se družina okrepi, pa matica dobesedno »dirka« po vseh satih in vseh oddelkih, ki so ji na voljo, in išče primerne celice za zaleganje. To vidim iz dolgoletnih izkušenj pri zakladnem čebelarjenju in pri čebelarjenju v AŽ-MAKSI, če ne uporabljam matične rešetke.

Objavo tega sestavka, ki sem ga napisal že pred meseci in sem ga tudi poslal nekaterim čebelarjem, ki se preizkušajo v AŽ-MAKSI čebelarjenju, je spodbudil članek »Pogovor ob kavi« v letošnji junijski številki našega glasila. Iz njega je razbrati, da je ugledni nemški čebelar Werner Behrens zanikal primernost »povezovanja celotnih AŽ-panjev, kot bi bili kranjiči«. Očitno so imeli udeleženci sicer zelo zanimivega pogovora, o katerem govori zapis, tako da bi o njegovih predlogih za vzrejo matic in za usklajevanje naših panjskih sistemov še kazalo govoriti, v mislih AŽ-MAKSI sistem povezovanja AŽ-panjev v poljubno velike panjske enote. Razlog za zavračanje take rešitve naj bi bilo pravilo(?), da »**prekinitev voska zaradi lesenih konstrukcij in letvic satnikov ne sme doseči 35 mm ali več ...**«.

Ob tej trditvi sem se zamislil.

Hitro lahko ugotovimo, da razdalja 35 mm izhaja iz navpične razdalje med voskom na satih v nakladnih in njim podobnih panjih, v katerih sati visijo na »repkih«. Spomnimo se, da so nekateri pred leti tudi pri nas razpravljali in razmišljali o tem, kako bi zmanjšali ne-voskovni presledki med sati v nakladnih panjih, ki so po-

stavljani na prosto in imajo toplotno šibko točko prav na sredini ne-voskovnega presledka med posameznimi nakladami. Tako je naš zelo dejaven in domiseln čebelarski strokovnjak, inž. Ludvik Klun v prvi številki Slovenskega Čebelarja leta 1979 pisal o nakladnih panjih v slabih podnebno-pašnih razmerah. Med drugim je predlagal rešitve za »monolitno plodišče« v dveh LR-nakladah, tako da bi bila razdalja od voska do voska le 9 mm.

Ta problem so omenjali tudi nekateri čebelarji s toplotno precej bolj izoliranimi listovnimi in drugimi skladničnimi panji, ki jih upravljajo od zadaj v čebelnjakih. Predvsem je te čebelarje pestila bojazen, da bi čebele pozimi zaradi prevelikega razmika med sati spodnje in sati zgornje etaže pri dvoetažnem prezimovanju morebiti izgubile stik z medenimi zalozami in umrle pri »polni skledi«. Kot je pokazala praksa, pa zaradi tega ne umre več družin kot v najbolj monolitno urejenem prezimovališču čebel v panju. V treh desetletjih moje prakse z dvoetažnim prezimovanjem v AŽ-panjih z distančnim vložkom med etažama mi doslej pozimi ni umrla še nobena družina. O tem vprašanju sem sicer izčrpeje razpravjal v Slovenskem čebelarju, 2000, št. 6 (Distančni vložek, razprava o njegovi uporabnosti).

Najbolje bi seveda bilo, če sati v katerem koli panju sploh ne bi bili prekinjeni z letvicami in vmesnimi presledki, temveč bi bili grajeni scela, tako kot v prosti gradnji v drevesnih duplih. Taka, t. i. »ničelna« razdalja, je očitno naravna čebelja norma pri tej zadevi, če se čebelar ne vpleta. Pri listovnih panjih, pri katerih so sati položeni na kovinske grede, to mero že prekoračimo za štiri milimetre, čeprav spodnje sate dvigamo skoraj (2 mm) do kovinske grede ali palice (39 mm). Še bolj se od te mere oddaljimo, če v listovnih panjih med etažama uporabljamo premostitveni (distančni) vložek (52 mm) namesto matične rešetke. Največjo »ne-voskovno« razdaljo pa smo doslej »pridelali« z navadnim načinom povezovanja AŽ-panjev po sistemu AŽ-MAKSI

Čebelnjak M. Debelaka z velikoprostorninsko rabo AŽ panjev (z AŽ-MAKSI povezavami, zakladami, obišči »lesic« za povečane verande in opazovalno klopico).

Foto: M. Debelak

(brez zgoraj omenjenega satiča), in to kar 112 mm! No, z uporabo satiča ali satičev v tem premostitvenem vložku to razdaljo lahko zmanjšamo na še manjšo, kot jo imajo pri nakladnih panjih (27 mm spodaj oziroma 30 mm zgoraj), vendar to ni tako pomembno.

Pomembneje je, da se s trditvijo g. Behrensa, žal, posredno seje dvom o uporabnosti ali primernosti številnih velikoprostorninskih listovnih panjskih rešitev, ki so se pri nas pokazale za dobre (Grajšev, Ličnov, Kozinčev, Šušteršičev, zakladni, AŽ-MAKSI panj ...) in s katerimi smo precej izboljšali pridobitnost našega čebelarjenja. V vseh teh in še nekaterih drugih naših panjih je namreč ne-voskovna razdalja med etažami oziroma panjskimi oddelki večja kot 35 mm, **pa ni bilo doslej nič narobe, če je čebelar znal to panjsko lastnost, tako kot vse drugo, pravilno uporabiti.**

Tudi jaz svojega mnenja nikomur ne vsiljujem, temveč le sporočam ugotovitve in spoznanja iz svoje prakse ter se vključujem v razpravo, da bi vprašanja razčistili in hkrati tudi kaj izboljšali.

Čebelarstvo
DREMELJ

Dragovšek 13

1275 ŠMARTNO PRI LITJI

Tel./faks – 01/899 11 31

GSM – 041 836 050 in 041 779 119

Sprejemamo naročila za označene matice čiste kranjske sivke pod nadzorom KIS-a in zrele matičnike. Julija in avgusta so cene matic nižje. Prevzem osebno ali po pošti.

N

naši znani čebelarji

ANTON GREBENŠEK
Velenje

ČEBELARSKI PORTRET ANTONA ROZMANA

Kot že velikokrat doslej, tudi tokrat sediva za mizo v »hiši« njegovega skrbno urejenega doma. Pogovor teče o nacionalni poklicni kvalifikaciji čebelar/čebelarka, enem izmed pomembnih dosežkov na poti, ki jo je za izobraževanje v Čebelarški zvezi Slovenije pred nekaj leti začrtal gospod Anton Rozman, častni čebelarški mojster in predsednik komisije za izobraževanje pri Čebelarški zvezi Slovenije. S prikrito zaskrbljenostjo, tu in tam tudi z rahlo jezo, se zanima, kako poteka postopek ugotavljanja in potrjevanja poklicne kvalifikacije čebelar/če-

belarka, ki poteka v Čebelarskem centru Slovenije na Brdu pri Lukovici. Kljub resnosti med pogovorom ne more prikriti leska zadovoljstva, ki ga je videti v njegovih očeh. Prvih nekaj deset čebelarjev, predvsem starejših in izkušenih, si je že pridobilo javno listino o poklicu čebelar, med njimi pa je tudi čebelarka.

V trenutku, ko mu je beseda zastala, sem ga tako mimogrede vprašal:

»Gospod Rozman, kdaj ste pa vi začeli čebelariti?«

Iz oči mu zasije zanj značilen mežikajoč, a sila pro-

